

cabla, educabilitat; educand, -anda [c. 1800]: «assisteixen [les religioses de la Visitació] en los dias de festa, ab sas *educandas*, a la parròquia de Santa Maria, en la qual lo cura explica lo catecisme», B. de Maldà (*Excursions*, p. 148); *educatiu*. *Mal educat* i *ben educat* avui estan pràcticament tan soldats com *malcriat* i *bencriat*, però encara s'escriuen separats.

Endur: forma en la qual han coincidit dos derivats diferents: un d'antic i antiquat provinent del llatí *INDUCERE* 'fer entrar, introduir, endur algú cap a ---', 'induir': «lo monge preïca los pastors ab exemplis, per tal que mills los *endugués* a devoció», Llull (*Ave Maria*, NCL. xiv, 147.11), modernament reemplaçat per la forma sàvia *induir* [1647, *DTo.*; Fontserè, *Ci. Fi. Nat.*, 77 i gloss.]; forma intermèdia: «prometrà en sa bona fe, que ell *enduirà* son fratre --- que *jassa lo matrimoni*», 1295 (Finke, *ActaAr.* III, 43).

D'altra banda el modern *endur-se* [*Atl.*] resultant d'aglutinació en combinacions com *se l'en duia*, *se l'en durà*, on *en* és l'adverbi en provinent de *INDE*; no la registra encara Lab., i l'eviten escriptors tradicionals de primers del S. XIX: «per *haver-se'l-ne dut*», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 126), però ja devia ser corrent en els segles baixos: «l'Escriva *se l'ha 'nduyta*» (-*duda*) en diverses versions del vell romanç de la *Filla del Carmesí* (una de recollida a Besalú-Olot, una altra en el Gironès i una altra, MilàF (205B, C, Pujol); i a fi de segle l'usen ja fins en llenguatge distingit i solemne: «GRAN-DUC ESTEVE —Fill meu! (*enduyt-se'l abraçat*)», Guimerà (*La Reina Jove* IV, 10, p. 271); «ab una veu que denunciava un immens desconsol, me cridà: —Albert, *se'ns l'han enduyta!*», Vayreda (*Puny.* XII, 200); combinació que s'ha imposat en el Princ. i les Illes (sovint amb doble *en* redundant, ço que ja és vulgar, però que ha penetrat fins a Menorca i Eivissa);⁶ fins en rossellonès («revén tan car de vos l'*endúra* com ---», Estoer, 1960), si bé allí encara hi ha resistència en les zones més conservadores: *sə n u dú*, Aiguatèbia (id., i no pas *s'ho enduu*).

Inducció [1647, *Dicc. Torra*]; *inductiu*; *inductor* o *induidor* [Lab. 1839]; *indument*. De l'antic continuador d'*INDUCERE*: *endument* o *endusament* 'llargada' en les *VidesR* (gloss.).

Eduir, ll. *educere*; *edució*. Del qual fou duplicat⁴⁵ popular *esduir-se*; més vividor en oc. *s'esduire* «s'ècarter; couler», i fr. ant. *desduire* (molt usat fins al fr. mj. en el derivat *déduit* 'diversió'); en cat. *esduir-se* s'havia conservat una mica en cat. central ('dissipar-se, esbargir-se' en els afores de Bna., *DAG.*, *DFa.*; i se'n troba algun testimoni escadusser en el S. XIV, *L. de Tres*, amb extensió de sign. no ben clara, i JMarch), i s'ha mantingut viu a Tort. i enllà de l'Ebre en la variant *desduir-se* (també a les Costes de Llevant i de Ponent, segons *BDC* XIV, 22; XVIII, 126), per a 'esbargir-se, distreure's', «escampar la boira»: «los que com Codina, aneu a *desduir-vos* per aquells hermosos jardins, atureu-vos un moment a contemplar ---» (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 80), «distraure's al camp», Mlla. Maestr., Tort. (GaGirona), i més enllà en va-⁶⁰

lencià: «es diu *sortir a desduir-se*, quan un ha treballat tancat dins casa, el taller, la botiga» (FPastor-GMarch, *Dicc. de Rims*, 40, i veg. l'ex. de MGadea, *Ensisam, desdoir-se*); de *EXDUCTU*: oc. ant. *esduch*, *-dui*, «fuite» (*PDFF*), *esdui* m. 'termini, temps per fer una cosa', *VidesR* (gloss.); *desdui* (A. d'Erill 'diversió', com en fr. ant.); *desduida*.

Introduir [1647, *DTo.*], pres del ll. *introducere* id.; *introducció* [id.]; *introductor* [1695, Lacav.]; *introductori*.

Produir, pres del ll. *producere* 'fer sortir', 'criar'; de primer es va usar una forma semi-popular *produr*, que trobem en Llull, almenys en poesia: «car tot ço *produu* ques cové», «creat e *produit* de no res» (*O. Rim.*, ed. Ross., 258); l'*InuLC* n'assenyala un cas en doc. de 1304 («a fer fe d'açò *produu* la dita lettre»); després la forma més culta *produir*, de la qual abunden els exs. en *InuLC* des de 1360. *Producció* [1695, Lacav.]; *productiu* [1805, Belv.]; *producte* [-to, Belv.]; *productor*. *Reproduir* [Belv.], *reproducció* [Belv.], *reproductiu*, *reproductor*.

Reduir [c. 1390, docs., Eiximenis, BMetge en les diverses accs. vives o avui antiquades], pres del ll. *reducere* 'tornar a tal o tal lloc o estat'; *reducció* [1402]; *reductible*, *irreductible* (*reduible*, c. 1500); *reductor*, *reduïment*. *Reducte* [-cto] adaptació culta de l'it. *ridotto* id. [S. XIV], probablement per conducte del fr. *redoute* o del cast. *reducto* [1595] que també són calcs de l'italià.

Seduir [1460, JRoig, *Spill*, 5632], pres del ll. *seducere* 'menar fora de camí', 'desencaminar', 'seduir'; *seducció* [1805, Belv.]; *seductor* [id.]; *seductiu*; *seduïble*.

Traduir [rar fins al S. XVI, car s'usava fins llavors *trelladar*; 1647, *DTo.*], pres del ll. *traducere* 'transportar, transferir', 'traduir'; *traducció* [c. 1390, Aversó, *Torcimany* I, 397]; *traductor* [1647, *DTo.*].

CRP.: *Contraproduent* [no Lab.; c. 1900; 1911, Vogel], de la locució ll. *contra producentem* 'contra el qui allega', aplicada al testimoni que hom ha suscitat i li és advers.

¹ Incloent-hi el central i bona part del meridional: ho comproven els informes que rebo de J. G. M. (1953-54), fins amb textos «patoisants». —² Però pronunciat *ell dú* sense diftong a Bna. i en cat. central en general. En un dels sonets cabdals de JCarner (*Excelsior*, 1911), hi admet sinalefa: «he reprès altre cop un camí solitari / i com *du* a vostre cim, jo no puc reposar-hi, / oh muntanyes de pins coronades de llum!» Obra mestra espatllada en la lamentable reformació de les O. C. *Perenne* 1966, p. 763, per aquests i altres prejudicis puristes i retòrics! —³ L'*AlcM* diu que a Olot hi ha *duire* («ho vaig *duire*»); ja AMAlcover havia dit (*BDLC* IV, 1909, 246) «*dújra*, Olot». Però és una afirmació sense cap valor, feta sense indicar cap font ni testimoni (al mig d'una ressenya del deplorable article de Morel-Fatio sobre el català en el *Grundriss* de Gröber). És evident que es tracta d'una confusió amb el participi *duit*, propi d'Olot (*l'he duit*), car